

METODA KLANZY

Rozwój przedszkolaka i całej grupy

Oferta metod pracy z grupą najmłodszych zawiera szereg propozycji zabaw i działań rozwijających wszelkie sfery osobowości małego człowieka. Na szczególną uwagę zasługuje metoda KLANZY.

MAŁGORZATA SWĘDROWSKA

PSPiA KLANZA to Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów, organizacja pozarządowa, która od ponad 20 lat konsekwentnie realizuje misję podnoszenia wiedzy, umiejętności i kultury pedagogicznej społeczeństwa. Działa w 17 miastach w Polsce, realizując szkolenia i warsztaty dla nauczycieli, wydaje publikacje metodyczne, prowadzi zajęcia z dziećmi i dorosłymi w każdym wieku, w tym szczególnie z seniorami, animuje środowiska lokalne w czasie dużych imprez plenerowych.

Metoda KLANZY wspomaga równocześnie rozwój pojedynczego dziecka i całej grupy, w której maluch funkcjonuje. Technika ta wchodzi w skład pedagogiki zabawy. Wyrósła na gruncie psychologii humanistycznej Carla Rogersa oraz teorii Gestalt i – zgodnie ze słowami prof. Bogusława Śliwerskiego – jest pełnoprawną subdyscypliną w naukach o wychowaniu.

Nawiązanie kontaktu przez zabawy integracyjne

Tworzenie zajęć dydaktycznych rozpoczyna się od zadbania o pierwsze minuty zajęć z dziećmi. Przejawia się to w życzliwym i pełnym szacunku nawiązaniu kontaktu zarówno z pojedynczym dzieckiem, jak i całą grupą, w przyjaznej atmosferze, poprzez stosowanie zabaw integracyjnych.

Przykłady zabaw integracyjnych:

- ▶ **Powitanie piosenką** – najmłodsze dzieci reagują na swoje imię. Przed rozpoczęciem zajęć warto zaśpiewać piosenkę na powitanie dla każdego siedzącego w kole na dywanie malucha (na melodię popularnego *Panie Janie*):
*Witaj (imię dziecka), witaj (imię dziecka),
 Jak się masz, jak się masz,
 Wszyscy cię witamy, wszyscy cię witamy,
 Bądź wśród nas, bądź wśród nas!*
 Nauczyciel prowadzi główną linię melodyczną, dzieci powtarzają po nim jak echo i równocześnie zwracają się w kierunku osoby, dla której śpiewana jest piosenka, machają do niej, uśmiechają się, nawiązują kontakt wzrokowy.
- ▶ **„Imię i gest”** – dzieci stoją w kole. Każde, począwszy od nauczyciela, po kolei wchodzi do środka koła, mówi swoje imię i pokazuje prosty, wybrany przez siebie gest, ćwiczenie gimnastyczne, ruch rąk, nóg. Wszyscy powtarzają

imię i gest osoby w kręgu. Można przy tym wypowiadać słowa: „Ja jestem Jacek i robię tak” (Jacek klaszcze w dłoń). Wszyscy odpowiadają: „Ty jesteś Jacek i robisz tak” (dzieci naśladują Jacka i klaszczą w dłoń).

- ▶ **„Baloniku nasz malutki”** – prosta zabawa dla całej grupy. W odróżnieniu od innej znanej zabawy „Stary niedźwiedź mocno śpi”, sprzyja integracji, gdyż dzieci równocześnie wykonują te same gesty, nikt nie jest pominięty ani specjalnie wyróżniony. Dodatkowo grupa odczuwa radość ze wspólnie przeżytej zabawy.
- ▶ **Grupowe drzewo** – obrysowywanie swojej dłoni na kolorowym arkuszu papieru, podpisanie jej w środku swoim imieniem lub/i wklejenie swojego zdjęcia zaowocuje stworzeniem wspólnego grupowego drzewa. Na „drzewie” obowiązkowo pojawiają się też dłonie nauczycielek, pomocy nauczyciela, pani woźnej, czyli wszystkich dorosłych, którzy mają bezpośredni kontakt z dziećmi w placówce.

Zasady współpracy

Na początku zajęć prowadzonych metodą KLANZY ustala się zasady współpracy. Oznacza to, że nauczyciel opowiada dzieciom, co będzie się działo na zajęciach, jaki jest ich cel oraz jakiej aktywności oczekuje od dzieci, np.: „Nadchodzi wiosna, dzisiaj będziemy przygotowywać wiosenną dżunglę na talerzu – zasiejemy rzeżuchę, kiełki pszenicy i ziarna fasoli. Najpierw wysłuchamy wiersza, potem zatańczymy taniec wiosennych kwiatów i na koniec w grupach przy stolikach stworzymy dżunglę. Oczekuję, że uważnie posłuchacie wiersza, w czasie wspólnego tańca każdy wyobrazi sobie, że jest rośliną na wiosennej łące, a przy stolikach podzielicie się obowiązkami”. Oczywiście tak długie oczekiwanie w przypadku małych dzieci dobrze jest rozbić na poszczególne komentarze przed kolejnymi czynnościami. Wskazane jest też w tym momencie odwołać się do umowy grupowej, którą na początku roku przygotowuje się wspólnie z dziećmi. Może ona zawierać np. takie informacje:

- ▶ Gdy jedna osoba mówi, to reszta grupy pilnie słucha.
- ▶ Zanim coś powiemy, podnosimy rękę.
- ▶ Po sobie sprzątam, o porządek dbamy.

Aranżacja przestrzeni

Zajęcia najczęściej odbywają się w tej samej sali i na dywanie. Nauczyciel dba jednak o „specjalne wrażenia”, które towarzyszą dzieciom podczas zajęć. Absolutnie nie codziennie, ale choćby raz w tygodniu dobrze jest zmienić coś w otoczeniu podopiecznych. Położenie kolorowego tiulu na dywanie, na którym usiądą dzieci, zawieszenie pod sufitem płachty materiału albo dużej papierowej sylwetki wykonanej np. w technice origami zmienia „klimat” sali. Dzięki jednemu prostemu elementowi dziecięca wyobraźnia przenosi maluchy w najdalsze zakątki świata i tam, gdzie w żaden inny sposób dotrzeć się nie da, np. w głąb serc, by poszukać przyjaźni. Wydaje się, że taka specjalna aranżacja przestrzeni znacząco wspomaga te zajęcia dydaktyczne, w których mowa jest o wartościach, emocjach i rozwoju społecznym, czyli takich komponentach osobowości człowieka, których uczymy się poprzez poznawanie symboli, a nie przyswajanie konkretnych faktów.

Metody aktywizujące

Na zajęciach prowadzonych według metody KLANZY dominują metody aktywizujące. Nauczyciel tak dobiera zadania i zabawy, by dzieci uczyły się przez działanie, przeżywanie i odkrywanie. Podczas realizacji tematu „Wiosna w naszej miejscowości” nie wystarczy przynieść „wiosnę” do przedszkola w postaci np. gałązek forsycji. Trzeba wybrać się na zwiad wiosenny, wyprawę detektywów tropiących wiosnę albo wycieczkę wiosennych odkrywców. Stosowanie nietypowych sformułowań określających po prostu spacer po okolicy procentuje większym zaangażowaniem dzieci, dłuższą koncentracją na zadaniu oraz podwyższoną atmosferą zabawy i niezwykłości na zajęciach. Sprawdzonego pomysłu na zwiększenie aktywności wychowanków na wycieczce jest przygotowanie specjalnego rekwizytu, który w pewnym momencie będzie potrzebny do wykonania zadania. Młodszym dzieciom można zaproponować, by niosły

w ręku papierowe pudełko wykonane w technice origami bądź dużą kolorową kopertę, do której włożą dary natury, np. kamyczki, patyki, liście, żdźbła trawy. Starsze dzieci mogą zabrać na wycieczkę specjalną kartę pracy, którą będą nazywać „raportem naukowym z badań przeprowadzonych na spacerze”. Im więcej swobodnej twórczości i aktywności dzieci oraz dyskretnego wsparcia ze strony nauczyciela, tym lepiej.

Techniki relaksacyjne

Radosna atmosfera zajęć i dbanie o dobre samopoczucie dzieci przeplata się ze stosowaniem przez nauczyciela technik relaksacyjnych.

Przykłady działań relaksacyjnych:

- ▶ Masaż na swojej dłoni, masaż na plecach kolegi. Dzieci wypowiadają słowa łatwej rymowanki i kreślą proste symbole w niej zawarte:

*Kiedy się przyjażnisz – słońce mocniej grzeje,
kiedy się przyjażnisz – deszcz pada weselej,
kiedy się przyjażnisz – uśmiech widać wkoło,
kiedy się przyjażnisz – w sercu jest wesoło!*
(słowa: M. Swędrowska)

- ▶ Przekazywanie piórka podczas słuchania spokojnej muzyki. Dzieci ustawione są w kole, ręce ułożone tak jak do zabawy „O mande, mande flore”. Przy akompaniamencie muzyki dzieci podają sobie piórko, najpierw jedno, potem w kole wędruje równocześnie kilka piórek. Nauczyciel formułuje polecenie: „Przekazujemy sobie spokojnie piórko”, ale nie mówi: „Zróbmy to tak, żeby nie spadło”. Jeśli nawet piórko spadnie, co raczej jest pewne, nic się nie stanie, bo w działaniu nie chodzi o utrzymanie piórka w dłoniach, ale przede wszystkim o odprężenie, uwolnienie myśli od wszystkiego i skoncentrowanie się na prostej czynności przekazywania rekwizytu.
- ▶ Czytanie tekstów literackich dzieciom leżącym na poduszkach.
- ▶ Działanie w parach, masowanie się nadmuchanym balonem. Dzieci przy akompaniamencie spokojnej muzyki masują się nadmuchanym balonem. Należy zadbać, by balon nie był maksymalnie nadmuchany. Przed zabawą dzieci informują się nawzajem, jakich części ciała balon może dotykać – najczęściej są to ręce, nogi i plecy. W trakcie zabawy maluchy nie rozmawiają, jeśli masowane dziecko ma na to ochotę, może zamknąć oczy. Pozycja masowanego uczestnika zabawy też jest dowolna, stojąca, siedząca, a nawet leżąca.
- ▶ Spokojna zabawa chustą animacyjną KLANZY. Cała grupa trzyma chustę i równocześnie podnosi ją w górę i w dół, tworząc naturalny, przyjemny wietrzyk. Dodatkowo można zaprosić kilkoro dzieci pod chustę. Zaproszone maluchy siadają po turecku, trzymają ręce uniesione w górę i odczuwają na sobie spotęgowane wrażenia powietrzne. Zaproszenie pod chustę należy

kierować do wszystkich dzieci, które mają na to ochotę. Spokojna muzyka będzie dodatkowym komponentem tego relaksu.

Taniec, ruch i muzyka

Taniec, ruch i muzyka stanowią nieodłączny element metody KLANZY. Należy przy tym zaznaczyć, że omawiane działania służą zarówno zrelaksowaniu dzieci, jak i wzmocnieniu ich energii oraz podniesieniu poziomu ich aktywności.

Tańce integracyjne zawdzięczają swój fenomen prostym gestom i łatwo wpadającym w ucho, rytmicznym, etnicznym melodiom. Poniżej znajdują się propozycje dla najmłodszych dzieci. Nie należy zwracać na precyzję wykonania gestów, ale na radość ze wspólnie przeżytego działania i zanurzenie się w rytmach, które organizują pracę mózgu i pozytywnie wpływają na procesy poznawcze maluchów.

Taniec boliwijski Carnevalito

(płyta CD *Tańce dla grupy* dołączona do książki wydawnictwa KLANZA)

1. Wersja I: na siedząco: Taniec ma dwie części: rytmiczną i swobodną. W części rytmicznej uczestnicy klaszczą: dwa razy w prawą stronę i trzy razy w lewą stronę (czynność powtarzają osiem razy). W części swobodnej wykonują rozmaite ruchy rąk, np. jedna ręka tańczy, druga za nią, jedna ręka robi piruety, druga też, jedna ręka dotyka nosa, a druga ucha. Następnie ręce się uspokajają i nogi zaczynają tupać w tym samym rytmie: prawa noga dwa razy, lewa trzy. W części swobodnej noga podskakuje, druga za nią, noga kręci się w kółko, druga również, jedna noga skacze na palce, druga na piętę. W ostatniej części maluchy powtarzają cztery razy równoczesne rytmiczne tupanie i klaskanie, a w części swobodnej tańczy jedna ręka, dołącza druga, tańczy noga, druga ją naśladuje i rusza się całe ciało.
2. Wersja II: na stojąco: Wężyki – taniec na stojąco, ustawienie trójkami – drugi za pierwszym, w rozsypce po całej sali. W części rytmicznej dzieci chodzą, wyraźnie tupiąc do rytmu. W części swobodnej pierwsza osoba węża, czyli „głowa”, wymyśla ruchy rąk, a pozostali ją naśladują. Na słowa nauczyciela „zmiana” „głowa” wędruje na koniec i teraz dziecko, które było w środku, staje się przewodnikiem w zabawie – prowadzi węża w części rytmicznej i pokazuje ruchy rąk w części swobodnej.
3. Wersja III: (według pomysłu Lucyny Bzowskiej KLANZA Bogatynia): Malowanie obrazu wiosennego. Przed zabawą należy się zastanowić, jakie kolory kojarzą się np. z wiosną. Prowadzący wymienia te kolory, pokazując je na odwróconych dłoniach, i mówi: „czerwony, czerwony”. Jeśli uczestnikowi ten kolor kojarzy się z wiosną, odpowiada, klaszcząc w dłonie: „może być”, a jeśli nie, wówczas mówi: „nie może być” (czynność powtarza osiem razy). Następnie uczestnicy mieszają wszystkie kolory, które mogą być prawą ręką, lewą ręką, dwoma rękoma, i malują w powietrzu obraz. Całość powtarzają jeszcze dwa razy.

Proces grupowy i informacja zwrotna

Nauczyciel musi pamiętać o tym, że pojedyncze dzieci tworzą grupę i wchodzą z sobą we wzajemne relacje, dlatego należy dbać o proces grupowy nawet wśród najmłodszych

podopiecznych. Przyjęło się, że w najmłodszych grupach nauczyciel od początku do końca tak organizuje zajęcia dydaktyczne, by dzieci w efektywny sposób osiągnęły zamierzone cele. Rozdaje im więc rekwizyty, ustawia w wyznaczonych przez siebie miejscach, dba o każdy szczegół organizacyjny. Tymczasem od czasu do czasu warto pozwolić na pozostawienie dzieciom większej swobody w decydowaniu o własnej aktywności. Obserwowanie, w jaki sposób maluchy same organizują się w trakcie zajęć, daje pełniejszy obraz ich rozwoju, pokazuje sposób komunikowania się z rówieśnikami i czasami dostarcza zaskakujących informacji o grupie.

Informacja zwrotna stosowana podczas zajęć nie tylko daje nauczycielowi pojęcie o stopniu atrakcyjności przygotowanych przez niego działań, ale również może być ważną informacją o samym dziecku. Pod koniec zajęć nauczyciel pyta dzieci, jak czuły się na dzisiejszym spotkaniu. Maluchy pokazują za pomocą miny swój nastrój. Odpowiedzi na pytania: „Czy podobały wam się zajęcia? Czego było za mało? Czego za dużo?” również dają obraz potrzeb grupy dzieci. Należy pamiętać, że najmłodsze dzieci mają swoje pragnienia i potrafią je wyrażać.

Stosowanie rozmaitych środków wyrazu – prostych, łatwych, a zarazem twórczych – zwiększa poziom aktywności dzieci. Biała kartka, która w trakcie zajęć zamienia się w wachlarz, by na koniec stać się skrzydłami ptaszka, kolorowa chusta animacyjna KLANZY, masaż na plecach kolegi – wszystko to pokazuje w przejrzysty sposób, jak ważną rolę w rozwoju grupy odgrywa współpraca, uczy zaufania i empatii w obcowaniu z drugim człowiekiem, stanowi uniwersalne pomoce dydaktyczne.

Rytuały rozpoczynania i kończenia zajęć

Rytuały rozpoczynania i kończenia zajęć mogą być rozmaite. Można witać się i żegnać piosenkami, np. „Dzień dobry, piosenką witam się, piosenka popłynie daleko hen!” i analogicznie: „Czas nadszedł, piosenką żegnamy się, piosenka popłynie daleko hen!”. Dzieci lubią przekazywać sobie isierkę przyjacieli: stojąc w kole i trzymając się za ręce, po kolei ścisną swoje dłonie, ale tak dyskretnie, by nikt tego nie zauważył.

Stosując w codziennej pracy założenia metody KLANZY, nauczyciel wzmacnia potencjał osobowościowy małego dziecka. Wychodzi naprzeciw jego potrzebom, dba o rozwój pojedynczego dziecka i dostrzega całą grupę. Maluchy uczą się siebie i świata od siebie nawzajem, wzrastają w poczuciu podmiotowości i bliskości z dobrym dorosłym oraz współtworzą atmosferę niezwykłej zabawy i przygody, jaką jest nauka w przedszkolu.

Bibliografia:

- B. Śliwerski, *Pedagogika zabawy w obszarze nurtów współczesnej myśli pedagogicznej*, w: *O metodzie KLANZY. Teoria i praktyka*, red. E. Kędzior-Niczyporuk, Lublin 2010.

Małgorzata Swędrowska

Trener, nauczyciel, moderator, szkoli nauczycieli i studentów kierunków pedagogicznych. Prowadzi warsztaty literackie dla dzieci oraz baśniowe spotkania z książką w przedszkolach i szkołach